

СЕКЦІЯ 6

СВОБОДА ЗМІ І СВОБОДА СЛОВА ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ В КОНТЕКСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ І САВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

О. В. Гарматій

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри журналістики та засобів масової комунікації

Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

РОЛЬ МЕДІАОСВІТИ І КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ДЛЯ ЗАХИСТУ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ВІД МАНІПУЛЯТИВНОГО МАС-МЕДІЙНОГО ВПЛИВУ

В умовах глобалізації й функціонування інформаційного суспільства мас-медіа активно впливають на сприйняття навколишнього світу, що обумовлює вирішальну роль медіаосвіти в сучасну епоху. Стрімкий розвиток медіа та інформаційно-комунікаційних технологій нагально потребує вміння і безпечного користування ними. Нині, в час перенасичення інформацією, таке вміння є особливо затребуваним, і медіаграмотність стає життєво важливою компетенцією особистості [1; 7]. Громадяни потребують активного використання знань і навичок формування інформаційної та медійної грамотності.

Разом з тим, медіаосвіта – це один з сучасних перевірених способів формування попиту на якісний медіаконтент. Оскільки реальна картина світу часто не збігається зі своїм висвітленням у засобах масової інформації, і медіа нерідко неналежним чином виконують покладену на них функцію об'єктивно повідомляти про факти та події, медіаосвіта покликана надати споживачеві інформації інструментарій для самозахисту, навчити критично сприймати мас-медійні повідомлення. Знання та розуміння основних закономірностей функціонування ЗМІ, вивчення принципів роботи і механізмів впливу медіа є невід'ємними складовими успішної й ефективної медіаосвіти. Медіа-експерти зазначають, що метою медіаосвіти є підвищення рівня медіаграмотності конкретної особи та суспільства до вироблення навичок аналізувати й оцінювати навколишній медіаконтент [5, с. 22-23]. Медіаосвіта передбачає здатність адекватно сприймати та інтерпретувати медіатексти.

Більш того, такі вміння стають широко затребуваними також і в професійній діяльності. Адже невід'ємною складовою життя поряд з діяльністю окремого індивіда, колективу та держави, що пов'язані з «використанням» соціальних норм і суспільних інститутів, є діяльність, в межах якої збирається, аналізується і поширюється інформація, ведуться дискусії з актуальних питань, осмислюються події, відстоюються думки й позиції тощо [2, с. 12]. Тому сучасне стрімке посилення суспільної ролі мас-медіа вимагає цілеспрямованої фахової підготовки для використання медіа в професійній діяльності.

Очевидно, що громадяни і надалі все більшою мірою будуть використовувати інформаційно-комунікаційні технології, виділяти багато часу на взаємодію з різними медіа – Інтернетом, телебаченням, радіо, пресою. Відтак, у сучасній цивілізації мас-медіа – як традиційні, так і нові – виступають провідними каналами впливу на аудиторію. ЗМІ стають могутнім і часто вживаним інструментарієм для маніпулювання суспільною свідомістю, що є нині глобальною соціально-політичною реальністю та актуальною проблемою. У медіа сьогодні активно використовуються різні методи, прийоми та стратегії маніпулятивного впливу. Інформаційний аспект сучасних суспільно-політичних подій і процесів важливий так само, як і будь-який інший. Нині відбувається глобальна битва за інтерпретацію реальності, і вміння використання задля цього засобів масової інформації – запорука успіху.

Однією з вагомих причин різкого збільшення «м'язів інформаційної компоненти» [3] є поширення соціальних мереж. У сучасному світі гібридно-інформаційного впливу, поширення фейків та дезінформації потрібно передусім розвивати критичне мислення, або мистецтво аналізу контенту. Сутність критичного мислення полягає у тому, щоб ухвалювати ретельно обмірковані, усві-

домлені й незалежні рішення. Отож, якщо не подолаємо цю хворобу зараз, в час розквіту соціальних медіа, то отримаємо подвоєний негативний ефект.

Важливість медіаосвіти в сучасному світі зумовлена тим, вона дає людині змогу здійснювати самозахист, вчить критично сприймати медійні повідомлення. Знання й розуміння закономірностей функціонування ЗМІ, ланок, де виникають шуми, викривлення інформації, на наш погляд, – обов'язковий складник вдалої медіаосвіти. Більшість науковців визнають, що медіаграмотність – це результат медіаосвіти, коли людина набуває навичок з аналізу та оцінювання медіаматеріалів [6, с. 26]. Медіаграмотний споживач осмислено визначає власні медіапотреби, уміє адекватно і різнобічно сприймати та інтерпретувати медіатексти, з'ясовувати достовірність медіаінформації, він знає, як відокремлювати пропаганду від фактів, розпізнавати маніпуляцію, уміє орієнтуватися в інформаційних потоках сучасного глобалізованого суспільства. Медіакомпетентність, таким чином, можна розглядати як інтегровану характеристику особистості, що ґрунтується на сукупності мотивів, знань та умінь, здатних гарантувати безпечну та ефективну поведінку в медіапросторі та свідоме споживання медіапродукції.

Слід зазначити, що завдяки розвитку в нашій країні медіаосвітнього руху, активній діяльності науковців, освітянської спільноти, працівників культури, журналістів, громадських організацій, державних структур, у 2010 році в Україні було ухвалено Концепцію впровадження медіаосвіти. Згодом український та зарубіжний досвід розвитку медіаосвіти, зміна соціально-політичних реалій спонукали переглянути зазначену концепцію. І у 2016 році набула чинності нова редакція Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, покликана формувати медіаінформаційну грамотність, долати інформаційну агресію, сприяти розвитку громадянського суспільства [4]. Сьогодні це єдиний державний документ у сфері медіаосвіти, що визначає головні завдання, принципи, пріоритети розвитку медіаосвіти, форми та етапи її реалізації. Автори Концепції визнають, що активний розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та мас-медіа вимагає від кожної особистості цілеспрямованої підготовки до безпечного і вмілого їх застосування.

Відзначаючи роль медіакомпетентності та критичного мислення для сучасних суспільства й освіти, слід насамперед наголосити на вагомому впливові мас-медіа на на молодь і дітей. Медіа здійснюють на освіту молоді потужний і водночас суперечливий вплив, адже часто вони стають для молодого покоління провідним чинником стихійного соціального навчання і соціалізації, засобом неформальної освіти. Слід також брати до уваги недосконалість захищеності дітей і молоді від медіаконтенту, здатного зашкодити їхньому розвитку і здоров'ю, відсутність механізмів ефективного саморегулювання ринку інформації, покликаних не допустити недобросовісної медіапродукції, низьких моральних цінностей, ідеологем та інших шкідливих інформаційних чинників. За таких умов медіаосвіта перетворюється на фундаментальну складову інформаційної безпеки нашої країни, має ключове значення у вихованні молодого покоління. Разом з тим, актуальними залишаються традиційні завдання медіаосвіти: запобігання вразливості особистості до медіанасильства і медіаманіпуляцій, недопущення втечі від реальності, профілактика медіазалежності.

Таким чином, медіаосвіта сьогодні – це громадянська компетенція і життєво необхідна навичка особистості. Вона має стати наскрізною віссю в українській освіті усіх рівнів: дошкільній, початковій, середній та вищій школі. Досвід медіаосвітньої діяльності показує високий потенціал медіаграмотності та критичного мислення: вони відповідають потребам сьогодення, сприяють критичному сприйняттю інформації, формують вміння і навички протистояти маніпуляційним впливам, успішно взаємодіяти з інформаційними потоками, добирати потрібну інформацію та осмислювати її, адекватно оцінювати достовірність медіаповідомлень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гарматій О. В. Критичне мислення як ключова компетенція медіаграмотності / О. В. Гарматій // Збірник статей Восьмої міжнародної науково-методичної конференції «Критичне мислення в епоху токсичного контенту». – Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2020. – С. 11-16.
2. Гарматій О. В. Медіаосвіта державних службовців як тренд сучасності / Гарматій О. В. // Наукові записки. – Львів : Українська академія друкарства, 2015. – Вип. 1. – С. 6-13.
3. Іщенко Н. Як захиститися від маніпуляцій / Н. Іщенко. – Режим доступу: <http://publish-ukma.kiev.ua/ua/recenziyi/58-yak-zahistitisa-vid-manipulyacij.html>.
4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). – Режим доступу: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukraini-nova-redaktsiya/>.

5. Медіаосвіта та медіаграмотність / ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк ; за наук. ред. В. В. Різуна. – Вид. 2-ге, стереот. – К. : Центр вільної преси, 2013. – 352 с.

6. Шейбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність: критичне мислення у мультимедійному світі / С. Шейбе, Ф. Рогоу ; перекл. з англ. С.Дьома ; за заг. ред. В.Ф. Іванова, О.В. Волошенюк. – К. : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2017. – 319 с.

7. Harmatyi O. Umiejętność korzystania z mediów dzisiaj jako kompetencja społeczna oraz życiowo potrzebna umiejętność osobista: przykład Ukrainy / O. Harmatyi // Problemy nowoczesnej edukacji = The problems of modern education. – № 9. – Częstochowa : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Lingwistycznej w Częstochowie, 2019. – P. 51-63.

Н.А.Денькович

аспірант кафедри педагогіки та інноваційної освіти

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ПРОСТОРИ

Розвиток сучасної педагогічної та кадрової проблеми в середовищі професійної освіти зумовлює науковців та педагогів розглядати шляхи вдосконалення методики подачі знань студентам – майбутнім фахівцям. На шляху до вирішення проблеми фахової підготовки спеціаліста художнього профілю постає професійна готовність та діяльність педагога. Саме ці складові є основними компонентами у формування учнів та студентів та їх успішної підготовки як майбутніх фахівців художнього профілю. А впровадження інклюзії в заклади професійної та професійно-технічної освіти обумовлюють формування інклюзивного середовища.

Сучасна освітня система організовує навчання осіб з особливими освітніми потребами в закладах професійно-технічної освіти на основі Постанови Кабінету Міністрів України. [4] Ця Постанова визначає організацію інклюзивного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти з метою реалізації права осіб з особливими освітніми потребами на здобування якісної професійної (професійно-технічної) освіти, перепідготовку та підвищення кваліфікації з урахуванням їх потреб та можливостей.

Для педагога, який навчає учнів художніх спецдисциплін, важливим є організування наставництва та кураторства. Вагомою є початкова педагогічна діяльність під керівництвом старшого педагога-наставника, у якого є досвід роботи і в інклюзивному середовищі.

Щоб педагог міг сформувати успішне навчальне середовище, він має володіти такими рисами та навичками як організаційні навички, комунікабельність та співпраця з батьками, скорочення змісту уроку, мобільність при подачі матеріалу, інноваційність у педагогічному підході під час викладання дисциплін, творчість та креативність для формування та розвитку професійних навиків в учнів та реалізації їх у майбутній професії, стресостійкість та витримка під час викладання, закріплення, повторення завдань та ін..

Кілька порад викладачеві щодо роботи з учнями, які мають певні вади (в даному випадку вади слуху), дає науковець Колупасєва А.А. у науково-методичному посібнику «Діти з особливими потребами та організація їх навчання»: «Деякі учні зі слабким слухом можуть чути, однак сприймають окремі звуки спотворено, особливо початкові й кінцеві звуки у словах. У будь-якому випадку наставник має ознайомитися з медичною карткою учня, проконсультуватись із сурдопедагогом, логопедом, батьками, викладачами, у яких навчався учень у попередні роки, щодо створення й дотримання особливих умов його навчання» [1; с. 41]. Тут професійне наставництво педагога та йому активна діяльність у підготовці методики викладання дисциплін таким учням чи студентам відіграє визначальну роль: «Методика навчання учнів із вадами слуху базується на зоровому сприйнятті навчального матеріалу: на заняттях паралельно із викладачем повинен працювати сурдоперекладач, а так як учні не можуть одночасно слухати і писати, то викладачі повинні готувати адаптовані методичні посібники, використовувати мультимедійну техніку». [1; с. 42]. А для предметів художнього циклу, як от композиція, спецтехнологія та робота в матеріалі, мультимедійний супровід у вигляді презентацій, технологічних карток, термінологічного словника з ілюстраціями, відео-уроку з текстовим супроводом є обов'язковим елементом. Так сприйняття учнями нового матеріалу стає